

kerken anders verscheiden. En daarna schijnt er in Noord-Holland op dit punt geen noemenswaard verschil meer te zijn voorgekomen.

Daarentegen is eene andere uitzondering op den algemeenen regel van de Nederlandsche Gereformeerde Kerken tot de 19e eeuw blijven voortduren; al bij de Gereformeerde Kerk der stad Groningen.

Te dien aanzien vermeldt W. A. Bachene in zijne „Kerkelyke Geographie der Verenigde Nederlanden“ (Vierde Stuk, blz. 85):

„De Ouderlingen (der stad Groningen) bestaan uit drierley Stands-persoonen: naamlyk, vier uit Burgemeesters en Raadsheeren der Stad: vier uit de Geleerden, welke zyn, 'tzy Professoren der Akademie, 'tzy Gepromoveerden, tot de eene of andere Fakulteit: en, elydelyk, acht uit de Borgery. En deze Ouderlingen blyven in die bediening volhardende, voor hun gansche leven; dus, geene nieuwe Beroeping geschied, dan door een tusschen komend sterfgeval, vertrek, of dergelyk.

„De Diakenen (waar toe men gemeenlyk geene andere, dan gehuwde persoonen, verkieft) volhardende 4 jaren in dezen dienst: en zy, die hunne jaren uitgediend hebben, zyn niet meer tot den Diakensdienst verkiefsbaar: gelyk ook de Diakonen-orden geene vryheid daar toe geeft; luidende: „Die tot Diakenen verkoren worden, zullen het zelve Ampt bedienen vier jaren; en, niet meer.“

Bij die Kerk was zoodanige regeling van de Overheid alomstgig. En het is er mede gegaan, als met andere soortgelijke regelingen, waarin de Kerk der stad Groningen van de andere Kerken onderscheiden was. Daar de Kerk hierin van de Overheid niet vrij was, en pogingen tot verandering toch wel niet gelukt zouden zijn, en die afwijkingen op zichzelf de kerk nog niet misvormden, heeft men ze aanvaard en eenvoudig laten voortbestaan.

F. L. RUTGERS.

Uit de Pers.

Ook het tweede stuk uit het *Geref. Volksblad* is te interessant en te waar, om er de lezing van aan onze lezers te onthouden. Het is van dezen inhoud:

Al wie van de voorstelling uitgaat alsof de dogmatische denkbeelden, die wij zullen nu maar zeggen, de school van Dr. Kuyper thans voornamelyk propageert — denken aan zijn, die vroeger nimmer in zins Gereformeerden lichte opgekomen zijn — behoort van deze aangelegenheid zich toch enigszins beter op de hoogte te stellen. Allereerst indien iemand zich tot voorlichter van anderen aandient.

Van het begin der groote reformatie hebben de ideeën over de leer der rechtvaardigmaking van eenzijdigheid, over den Heiligen Doop al het bad der wedergeboorte; een uitdrukking nog wel letterlyk ontleend aan de Heilige Schrift, over de wedergeboorte als onmiddellijks levendigmakende daad des Heiligen Geestes van het hart des zondars, en al wat hiermee in verband staat, zij zeggen van het begin der reformatie ten jare 15 en 16 honderd, hebben deze denkbeelden vele bevestiging en in het geloof kerngezonde belijders des Heeren gevonden. Maar niet alleen dit. Zelfs in de vroegere Christelijke Gereformeerde kerk zijn deze denkbeelden, thans behoorende in de dusgenante Supralapsarische School, niet geheel onbekend geweest. Als wij ons zoo uitdrukken, bedoelen wij hiermee, dat vele leden der kerk en ook vele Gereformeerden, die door kerkrechtelijke bezwaren geleid, zich formeel bij de Christelijke Gereformeerde kerk niet konden aansluiten, — met hand en tand de theologische uiteenzetting van de waarheid, gelijk dit o. a. door Alexander Comrie geschied is, hebben omhield en het geslacht derzeker ook nu nog niet geheel uitstierf.

Voor al in de periode van '34—60 was deze Comriaansche-Calvinistische theologie de theologie, waarin de ziel van 't Heeren doorgedield volk haar geestelijke spijze op den weg naar den hemel zocht en genoot. De oude vromen van de eerste periode der afscheiding, voorzooft al met helder gestreeld onderscheidingsvermogen begaafd waren, konden besluit voor Comrie, Brakel en Van der Kemp lazen zij ook wel. Doch deze laatste soort schryvers meer voor de praktijk der goddijlghing. Voor de heldere uiteenzetting van de Gereformeerde leer was Comrie hun bevelingsboek. En dat zij zooveel met mannen van het genre als Comrie opvadden, lag in hoofdzaak daarin, dat God de Heilige Geest hen, evenals Comrie, klaar en helder voor hun persoonlijk bewustzijn, — met andere woorden, ook in de conscientie, — gerechtsvaardig had en welke „*intuïtieve*“ daad, zij terdage onderscheidden van hun *schakelij* rechtvaardigmaking in den persoon des Middelaars en van hun *schakelij* rechtvaardigmaking in het eeuwig besluit. Godely, juist zooda ook Comrie deze dingen ontwikkeld in zijn brief over de rechtvaardigmaking in verband met zijn Catechismus en het meer genoemde dan wel gelezen en bestudeerde examen van tolerantie.

In de tweede periode van de kerkelijke beweging van 1834 — week evenwel deze Comriaansche opvatting van de heilswaardigheid van een groot deel. De invloed van het Kamper dogmatisch onderwijs heeft zich sedert 1860 van lieverlede doen gelden. Uit de gedachtenwereld van Comrie sprong men nu over in die van A. Marck en A. Brakel, terwijl ook de nieuwere reusische strooming van de Utrechtse theologie onwillekeurig invloed kreeg. Zover ging dit zelfs, dat de federaal-theologie voor een goed deel op non-activiteit kwam te staan. En het was eerst weder in en na 1882, dat de leer o. a. van het werkverbond, meer helder en bondig voor het oor der studeerende jongelingschen in 't licht werd gesteld, en, gelijk wij reeds in een vorig artikel aanstipten, de theologische lijn over een leeuw meer recht liggende dogmatische meridiaan werd getrokken, dan wel van '60—80 dit het geval was geweest.

Men moet dus heden niet zeggen: al wat de Heraut verkondigt opzichthet de hier genoemde leeropvattingen — is een splintermeis leerstelsel, contra-Gereformeerde, en lijnrecht staande tegen de leerbeschouwingen, die men vroeger in de Christelijke Gereformeerde kerk algemeen toegedaan was. Want zulk een voorstelling is niet met oog op bovenstaande historische gegevens, zoo ongeveer van '60—82, waarin de Christelijke Gereformeerde kerk de Comriaansche beschouwingswijze liet rusten. Maar vóór 1860 was juist deze beschouwing van de waarheid de universele in de schatting van zeer vele vromen en degelijke ontwikkelde Christenen. Men moet zich de oude geselschappen der dagen, vooral in Holland, nog maar even kunnen herinneren — om dit toe te geven. Zelfs werden de leeraren, die reeds toen van Comrie's voorstelling afweken, door die meer kras loyale redeneerende leden nu en dan half-pelagiansch-piëtistisch geride mannen getrokken. Niet het minst geschiedde dit bij de bespreking van den locus over de plaatsheleedende voldoening in verband met het stuk van de algemeene aanblijding van het Evangelie. Wie onder meer hiervan iets weten wil, raadplege de kerkelijke acten van den Amsterdamschen Kerkeraad in de jaren 1840—41, '55 en '59 en leze de brochure van Dr. A. van der Linden, „*de afwijking in de Gereformeerde kerk*“ en „*Wie is rechtvaardig?*“

Doch genoeg voor ons bestek. De bewering: Kuy-

pers leer is nieuwheid in de Gereformeerde kerk en — niet Gereformeerde — kan in geen enkel opzicht den toets, wij zeggen niet eens van een diepinnig onderzoek, doorstaan.

Wat de Heraut dienovereenkomstig propageert is niets meer en niets anders, dan de nadere uitwerking en toelichting van de Gomriaansche-Calvinistische theologie.

Maar wat was in — wij merken het evenveer reeds op — de dienaren des Woords, die hun opleiding te Kampen genoten tot voor 1882, zijn in 't geheel niet met deze opvatting van de waarheid vertrouwd geworden. Comrie gold als filosoof. Wie zuiver Gereformeerde wilde zijn, moest zich laten onderwijzen door Marck en de zijnen. Want zooda dero het geleerd hadden, was het vóór hen in de drie formulieren van eenheid ontwikkeld en vastgesteld. Toegegeven moest wel, dat ook Gomriaan lid was der Dordtsche Synode en Bogerman zelfs de voorzitsterstoel bekleedde, — maar uitgemaakt was tevens, dat het Supralapsarisme te Dordt in de ban was gedaagd; ook de Nederlandsche geloofsbelijdenis staat volgens deze meening op ruimer in-fra-lapsarisch standpunt.

Zoo stonden de studenten dus op het kerkelijke dogmatische schakbord in de Christelijke Gereformeerde kerk tot op 1882.

Wij kunnen zeggen sinds dat jaar van de uitbreiding onder hemide Theologische School te Kampen, is er een kentering ook ten deze gekomen. De studenten hielden nu op een handboek te gebruiken uit de 17de eeuw. De nieuwe professor, in het vak toegepast met Universele studie en wetenschap, begreep, dat de oude dogmatiek van vroeger eeuwen, hoe nitnemend nog in menig opzicht, ook voor dezen dag toch minstens geconcludeerd diende te worden. Het stuk der historie tusschen 17 honderd en 18 honderd zooveel, was door God den Heere toch niet vergeefs gesproken. Als Gereformeerde kerk diende de onse ook voort te bouwen op de volmaking van Gods huis. Onze vadersen, hoe nitnemend overigens ook, hadden toch niet ieder stuk der waarheid in geheel onverbetterlijke formule onschreven. Bovendien, wat tal van nieuwe elementen waren in de oude dwalingen van weder niet ingelacht. En — mocht het eindelijk nu maar zoo voorttoets aangekomen, — dat het Comriaansche een bloot filosofisch verschijnsel mocht heeten, waarmee de Gereformeerde kerken eigenlijk niet meer behooren te rekenen!

Wie met ons in 1894 op de Centraal-pastorale Conferentie te Zwolle het referaat over de eeuwige rechtvaardiging van den tegenwoordigen hoogerleer in de dogmatiek te Kampen beluisterden mocht, heeft stellig wel een andere conclusie mee naar huis genomen.

Trouwens wij hebben nimmer geloofd, dat Comrie als „philosoof“ mocht gewaardeerd. Wij hebben altoos amen gezegd, als wij talentvolle mannen dezen Comrie hoorden noemen een van de scherpst denkende theologen van de 18de eeuw.

Alleen zijn denkbeelden zijn een poos terijl gezet. Maar thans dingen zij reeds weder naar een ruime plaats in het midden van de Gereformeerde kerken.

Wat wij evenwel intusschen ons zeer best voortstellen kunnen, is de zeer verklaarbare reactie, die deswege tegen deze herlevende Comriaansche-theologische leerbeschouwing zich hoe langer zoo luider begint uit te spreken.

Wat is onaangenaam voor iemand, die zich zoo soetjes aan klaar en op de hoogte gevoelt en ook in zekeren zin bepaald tot zekere hoogte kwam, als hij nu eensklaps verneemt, dat er nevens zijn kijk op de dingen nog een ander inzicht in de waarheid mogelijk is, dat in geen enkel opzicht iets aan de eere Gods of de zaligheid der menschen te kort doet, en dat strikt genomen minstens evenveer gezond kan heeten als de beschouwing, die tot hertoe voor zekeren kring als de eenig afdoende gold?

Wij stemmen toe, dat is wel een beetje verdrietig. Men dacht er te zijn. En zie — nu verneemt men, dat doorwerken het wachtwoord werd en dat de voorstelling van de waarheid, die een tijd lang gerust heeft — onder het aanblijdijks bestel onzes Gods, weer als met nieuwe kracht zich aanmeldt bij de gewetens der menschen.

Niet minder dan het eerste stuk neemt ook dit tweede een der sluiers weg waartoe men nu ettelijke jaren den waren stand van zaken onkenbaar poogde te maken.

Alleen merken we op, dat men A. Marck en Brakel nooit verdenken mag van principieel tegen de Calvinistische leer over te hebben gestaan, gelijk dit thans velen onder ons doen.

Integendeel, wie Brakel, *Preekt van waken*, k. p. 306 vv. indert, merkt terstond, hoe de school van Comrie zeer goed wist, dat ook A. Marck en de zijnen de lijnen der waarheid nog onverbogen lieten. Zelfs hebben we op meer dan één punt aangehouden, hoe men bij A. Marck en Brakel nog zeer goed de strepen vindt, die u zeggen waar het goede spoor loopt. Alleen ze hebben het gewicht van links naar rechts verplaatst, wat *hoofdstuk* is *hijns* gemaakt, en hun volgelingen, heel de hoofdstuk vergetende, zijn in de lijfszaak of uitwerking al de zaak gaan zien.

KUYPER.

Officiële Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 7 Febr. 1896. Vergadering der Classe „t-Gravenhage, gehouden 28 Januari 1896.

De notulen worden gelezen en vastgesteld. Op een schrijven van de kerk van Zuidland, waarin steun wordt gevraagd voor de diaconie, besluit de Classe, zich om nadere inlichting te wenden tot de Classe, waaronder genoemde kerk ressorteert, en inmiddels den nood te bedenken.

Op verzoek van Naaldwijk wordt de zorg voor de nog niet ontkomen kerk van Wageningen opgedragen aan de kerk van Loosdrecht.

Met meerderheid van stemmen wordt besloten, om te blijven bij art. 22 van de Classieke bepalingen en alzo geen deputaten te benoemen voor approbatie van beroepingen.

Op de vraag van Dr. Van der Valk: „Kan de Classe niets doen voor de Gereformeerde in Transvaal, in 't bijzonder voor die van Johannesburg?“ besluit de vergadering een tweetal deputaten te benoemen met opdracht, een schrijven van sympathie te zenden aan de Gereformeerde kerk te Pretoria; en daarbij de begeerte uit te spreken van de kerken in deze Classe, om onze Gereformeerde broeders in Transvaal, zoo mogelijk, op eenige wijze van dienst te zijn. Dr. Van der Valk en Dr. Sikkel worden hiervoor aangewezen.

Classis Breukelen, 30 Januari 1896.

Na het benoemen van het moderamen, stelt de praeses aan de orde het voorlezen der notulen. Deze worden goedgekeurd.

Een ingekomen brief van Vinkeveen van de vrije gemeente aldaar, inhoudende de begeerte om met de broeders van de Gereformeerde kerk te verzoeken, wordt met blijdschap vernomen, en de Classis belooft daartoe te zullen medewerken.

Op de vraag van de kerk van Mijldrecht om de bid- en dankdagen in deze Classe op eenzelfde dag te houden, wordt geraden, dit onderling op de kerkeraadsvergaderingen nog eens te bespreken.

In de pauze worden de collecten geind voor de theologie. Op een ander voorstel van de kerk van Mijldrecht, om geen predikant te beroepen op een traktement minder dan 1000 gulden, wordt besloten, dat bij iedere roeping de kerken met de Classis zullen raadplegen.

De vraag van Breukelen, of kinderen, gedoopt in de Hervormde kerk, wier ouders zich bij de Gereformeerde kerk gevoegd hebben, moeten worden ingeschreven in de boeken der kerk, wordt bevestigend beantwoord; terwijl er de nadruk opgelegd wordt, om ook de namen der kinderen op de attestaten te vermelden.

Nog wordt het een en ander besproken; o. a. wordt de kerk van Nichtevecht voor één jaar 50 gulden toegezegd, tot verhooging van het tractement voor haar beroepen leeraar, en op sterke wijze de afkeuring uitgesproken over de handwijze van den kerkeraad van Kamerik, omtrent de aantekening, die hij gedaan heeft in het Kerkelijk Handboekje aangaande den heer Davelaar.

Classieke vergadering te Groningen, 30 Januari 1896.

Ter tafel komt de nadere behandeling van het door de Commissie ad hoc rondgezonden rapport in zake art. 36, Nederl. Geloofsbel. Dr. Piet leest namens de commissie een nader rapport voor ter beantwoording van de door sommige kerkeraden ingezonden opmerkingen; de commissie handhaaft, wat ze in haar eerste rapport ter verklaring van art. 36 heeft geschreven, en de conclusie tot ongewijzigd behoud van de betwiste zinne. Na langdurige discussie wordt de conclusie van het rapport, op de vorige vergadering ingediend, met meerderheid van stemmen aangenomen, luidende aldus: „Wij stellen aan de Classis voor, art. 36 te handhaven, en de ingelachre bezwaren voort ongegrond te verklaren“. Met deze conclusie zullen de verschillende classieke vergaderingen binnen de provincie Groningen worden in kennis gesteld. Aan de commissie wordt de dank der vergadering betuigd. De broeder, die het eerst de bezwaren heeft ter tafel gebracht, deelt mede, dat hij deze zaak ter Prov. Synode wenscht te brengen.

Dr. Westerhuis leest namens de meerderheid een vroeger benoemde Commissie een rapport voor in zake het al of niet aftreden van onderlingen (Art. 27 D. K.). Dr. Teves leest een ander rapport voor, als uiting van het gevoelen der minderheid dezer Commissie. Daar wel de historische toelichting, maar niet de conclusie van die beide rapporten in de praktijk veel uiteenloopen, en de kerkeraad van Eeinge, die de zaak ter tafel gebracht heeft, genoegzaam licht in deze zaak heeft ontvangen, besluit de Classis op deze zaak niet verder in te gaan, en de rapporten gedrukt aan de kerkeraden toe te zenden.

Voor Kinderen.

EENE REIS IN DE MIDDELEEUWEN.

XL.

LANG GENOEG.

Het zal u zeker niet verwonderen, vrienden, als ik zeg, dat Marco Polo, toen hij later van al deze dingen vertelde, maar bij weinigen geloof vond. Immers liet meeste er van was in het Westen van Europa geheel onbekend; alles was daar nog niet zoo op groeten voet ingericht.

Daarbij kwam, dat vele reizigers, die lang niet altijd zoover geweest waren als Marco, van hun reizen allerlei verhalen opschikten, die later bleek sprookjes te wezen; dikwijls waren de reizigers zelf door hun goedgeloovigheid of hun bijgeloofigheid misleid.

Als men de oude reisverhalen leest, dan vindt men daarin dikwijls heel veel, dat bijkbaar verzinzel is en niets meer. Men leest dan van bronnen, wier water doet menschen die het drinken, weer jong maakt; van boomten waar vogels aan groeien; van den magneetberg die de schepen tot zich trekt; van vischen zoo groot als 't eiland Urk en vele zulke dwaasheden meer. 't Is dan ook best te begrijpen, dat het spreekwoord ontstond: „Van verre is 't gemakkelijk liegen“. Evenwel, niet alle reizigers waren zoo onbetrouwbaar of lieten zich zoo bedotten. Marco Polo althans vertelde niets dan waarheid. Nu moet hij niet denken, dat daarom de menschen in zijn land, toen hij terugkwam, hem geloofden. Integendeel, dikwijls wordt juist de waarheid het minst geloofd. Maar latere reizigers en ook de onderzoekingen, door menschen uit onzen tijd gedaan, hebben bewezen, dat wat onze Venetiaan verhaalde, volkomen zoo was als hij zei.

Toch heeft bijkbaar 'tgeen Marco Polo vertelde wel eenigen, en zelfs grooten indruk op zijn tijdgenooten in Europa gemaakt. Ze zullen gedacht hebben, al is ook de helft verzonnen, er blijft nog genoeg over. Dit althans is zeker, dat de zeevervaarders van Italië en van andere landen van Europa, veel van 'tgeen hij verhaalde, in de ooren knoopten. Twee dingen vooral trokken hen aan. Het eene was het goudland *Zipangoe*, anders gezegd Japan, 'twelk Polo zeer juist het oostelijkste eiland van Azië noemde. Ten tweede de schatten van Indië, die Polo gezien had en waarvan hij veel wist te vertellen.

En als hij zien wilt, hoezeer de geruchten van het goud en de schatten der landen langzamerhand de hooften vervulden, liet dan maar eens hier op: Columbus die twee eeuwen later uitging om nieuwe landen te ontdekken, was een Italiaan, evenals Polo. Columbus nu hoopte over zee den weg te vinden naar de rijke landen, die in Azië of verder op moesten liggen, Zipangoe en Indië, en die hij, naar hij meende, al westwaarts zellende, moest bereiken. Daar had hij ook gelijk in, maar hij stelde zich de aarde veel kleiner voor dan zij is, en wist nog niet, dat men uit Europa, door oostelijk te gaan, er wel zoo gemakkelijk kon komen, en evenmin dat westwaarts eerst nog een ander werelddeel lag, later Amerika geheeten. Toen hij dat ontroof, verbeeldde hij zich dan ook reeds in het eigenlijke Indië te zijn, en noemde het ook alzo. Vandaar dat we thans een Oost-Indië en een West-Indië kennen. (Merk echter op, dat de inlandsche bewoners van het Aziatisch Indië steeds Indiërs heeten — in Voor-Indië ook Hindoes — en die van het Westelijk Indië Indianen.)

Twintig jaren waren verlopen. Nog altijd was Marco Polo met zijn vader Nicolo en zijn oom Maffia in het vreemde, verre land. Trouwens, ze hadden het daar goed, want de Khan bewees ook aan de oudere Polo's vele gunsten en eerde hen hoog, en zoo deed ook vanzelf heel het hof. Toch begon onze Venetianen meer en meer het verlangen naar hun vaderland te kwelen. Ze hadden nu genoeg avonturen doortuifd, meer vreemde landen en vreemde gezichten gezien dan iemand ter wereld, allerlei tochten meegemaakt, en zoo groote rijkdommen verkregen, dat ze er best een rustigen onlen dag van konden hebben, en Marco, die nog in de volle kracht zijns levens was, ook geen gebrek behoeft te vrezen. Doch nu verlangden ze dan ook hun land en volk weer te zien, en eens te vertellen wat ze alzo gezien en ondervonden hadden. Bovendien, hoe goed ze 't ook bij de Mongolen hadden, toch was dat heidensehe volk hun vreemd en bleef dit, gelijk best te begrijpen is.

Zoo vroegen zij dan aan den Groot-Khan ver-

lot „om weder naar hun land te trekken. Maar dat scheen niet gemakkelijk te zullen worden ingewilligd. Koelbal trok een heel bedenkelijk gezicht, en zou er eens over denken. Doch hij vergat het een tijdlang — natuurlijk zonder opzet. En toen Nicolo er hem nog eens beleefde aan herinnerde, zei Koelbal: „Beste vriend, dat gaat niet. Gij zijt hier nu eenmaal en hebt mij dank, niet te klagen. Ge hebt nu twintig jaar in mijn rijk gewoond en mij trouw gediend, en ik heb, geloof ik, u voor uw diensten rijklijk geloon. Waarom zoudt ge dan nu heengaan?“

Nu moest Nicolo toestemmen, dat de Khan hem in alle opzichten zeer goed had behandeld, en ook dat het leven aan het hof best was uit te houden, maar toch verlangde hij, zei hij, zeer, zijn land en volk weer te zien.

De Khan echter hoorde daar niet graag van. Hij stelde terecht die vreemdelingen op hoogen prijs, die hem zoo trouw gediend, en zoo veel voor hem gedaan hadden. „Ik zal u wat zeggen“, zoo sprak hij, „blijft hier, en ik zal u nog hooger posten geven dan gij nu al bekleedt; gij kunt zeggen hoe gij 't hebben wilt, en de rijkdommen die gij bezit, zal ik verduubbelen. Maar heengaan moet gij niet.“

Wat nu te doen? Heengaan zonder dat de Khan het wilde? Dat was onmogelijk. De afstand tusschen Venetië en Peking kon men maar niet zoo met een polsstok even overspringen, en daarbij was de reis voor vluchtelingen ook uiterst gevaarlijk. Er viel dus niet aan te doen, en onze drie gezellen begrepen, dat zij vooreerst wel niet weg zouden komen, ja, dat zij, zoo lang Koelbal leefde, ten minste, in zijn rijk zouden moeten blijven. 't Was geen aangenaam vooruitzicht, maar wat zou men doen?

Doch onverwacht werd hun een uitweg geopend, in den letterlijken zin van het woord.

CORRESPONDENTIE.

Op een vraag omtrent woorden, die hier en daar in gebruik zijn, kunnen we op 't oogenblik alleen zeggen, dat men in verschillende deelen van ons land dezelfde dieren en planten enz. vaak met verschillende namen noemt.

Zoo zijn, zoover we weten, een *krasboom*, een *hemel* en een *engeling* 'tzelde dier. *Tuinboomen*, *groote boom* en *boortboom* duiden dezelfde spij: *jeunen* en *wortelen* verschillen ook niet veel. Veelal echter kent men op vele plaatsen meer dan één naam. Een jong paard b.v. heet wel een *kuchelje*, maar ook een *veulen*, en een *kijft* en *kieft*. Ook heeft men veelal één woord, dat het meest algemeen is, en b.v. in boeken wordt gebruikt. Iedereen weet wel wat rundvleesch is, maar op de eene plaats zal men dat aanduiden met *veentvleesch*, elders als *horvleesch*, en nog weer op andere plaatsen als *beestvleesch*. Misschien praten we blunnenkort over een en ander nog eens nader.

Over de vraag uit H. in 't volgend nr.

HOOGENBEEK.

Gereformeerde Gezondheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Anna-Jacobspolder (cl. Tholen), J. H. Donner jr. te Nieuwduin (cl. Goes). — Armenvrienden (cl. Middelharnis), A. E. Ruijs te Serooskerke (Walcheren), B. Emlichheim (graafschap Bentheim, Pruisen), L. Buma te Terneuzen. — Wijket Balk (cl. Sneek), G. Boekenoog, cand. aan de V. U. — Hoogeveen (Dr. A. J. Heynselaar te Bodegraven (Zuid-Holland). — Leuwarden, Dr. H. H. Kuyper te Baarn. — Bleiswijk, J. H. M. G. Wolf te Maasland. AANGENOMEN: Haarlem 6, W. Ringnalda te Oude-water.

BEDANKT: Anna-Jacobspolder (cl. Tholen), J. H. Donner jr. te Nieuwduin (gem. 't Heer-Arendskerke). — Nijkerk over de Veluwe, S. Bosma te Wommels.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Loosdrecht, B. Zoete te Augustinusg. — Rats, Dr. J. van Brummen te Haskerhorn. — Gouda, G. Muisvelt te Scherpenzeel (Geld.). — Nieuwerkerk (op Duiveland), J. van den Bergen te Varsseveld. — Midwoud, A. B. D. Eerdman, cand. — Middelnburg (vac. Heilighen), N. M. de Ligte te Rheun. — Lunteren, L. V. C. Meschke te Rossumdonk. — Aalsmeer, J. D. J. Idenburg te Ter-Aa. — 't Heer-Arendskerke en Baardard, J. R. Callenbach te Ierserk. — Vuursche, F. J. Los te Bruchem. — Wierum, Dr. Jaarsma te Balk.

AANGENOMEN: Willemstad, J. W. Beerskamp te Echeld (bij Tiel). — Burgh, C. J. H. Verweij, cand. te Middelharnis. — Selligen, G. Vossers te Schoonoord. — BEDANKT: Minneringa, L. B. Tjellbes te Schraard. — Dantunawoud, Dr. J. van Brummen te Haskerhorn. — Goudriaan, A. A. T. Lekkerkerker, cand. te Leiden. — Zwartwaal, A. van Krevelen, cand. — De Lier (bij Delft), Th. G. C. Rappard te Zuilichem c. a. — Bleskensgraaf en Hofwegen, C. Bout-hoorn te Groot-Ammer. — Bannik, J. H. Gunning te Leersum. — E. H. Jonker te Holten. — Oosterend (op Texel), F. A. van Schaik te Den Burg. — Woudbrugge, H. Th. Rappard te Zuilichem.

Advertentien.

16 Februari hopen onze lieve Pa en Ma: Dr. K. FERNHOOT EN A. FERNHOOT—VAN NOOTEN, HUNNE 12½-jarige Echtvereeniging TE HERDENKEN. Hunne liefhebberde kinderen. Utrecht, Febr. 1896.

Tot onze diepe droefheid nam de Heere van ons, in den ouderdom van bijna 50 jaar, onzen geliefden broeder TEUNIS DE WAAL.

Ouderling bij de Geref. kerk, (Slotlaan), alhier. Het leven was hem Christus, het sterven is hem gewin.

Namens den kerkeraad, Dr. A. G. HONIG, Praeses. G. VERDONK Axta, Scriba. Zeist, 27 Januari 1896.

P. VAN EIJK. Firma JOHANNES KRAMER & Co., DAM 15-17, AMSTERDAM.

Koopen en verkoopen EFFEDTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS, Wisselen Gouden Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PRODUCEATEN en REELENINGEN. Namen gouden en zilveren 1/2, 1/4, 1/8, 1/16, 1/32, 1/64, 1/128, 1/256, 1/512, 1/1024, 1/2048, 1/4096, 1/8192, 1/16384, 1/32768, 1/65536, 1/131072, 1/262144, 1/524288, 1/1048576, 1/2097152, 1/4194304, 1/8388608, 1/16777216, 1/33554432, 1/67108864, 1/134217728, 1/268435456, 1/536870912, 1/1073741824, 1/2147483648, 1/4294967296, 1/8589934592, 1/17179869184, 1/34359738368, 1/68719476736, 1/137438953472, 1/274877906944, 1/549755813888, 1/1099511627776, 1/2199023255552, 1/4398046511104, 1/8796093022208, 1/17592186044416, 1/35184372088832, 1/70368744177664, 1/140737488355328, 1/281474976710656, 1/562949953421312, 1/1125899906842624, 1/2251799813685248, 1/4503599627370496, 1/9007199254740992, 1/18014398509481984, 1/36028797018963968, 1/72057594037927936, 1/144115188075855872, 1/288230376151711744, 1/576460752303423488, 1/1152921504606846976, 1/2305843009213693952, 1/4611686018427387904, 1/9223372036854775808, 1/18446744073709551616, 1/36893488147419103232, 1/73786976294838206464, 1/147573952589676412928, 1/295147905179352825856, 1/590295810358705651712, 1/1180591620717411303424, 1/2361183241434822606848, 1/4722366482869645213696, 1/9444732965739290427392, 1/18889465931478580854784, 1/37778931862957161709568, 1/75557863725914323419136, 1/151115727451828646838272, 1/302231454903657293676544, 1/604462909807314587353088, 1/1208925819614629174706176, 1/2417851639229258349412352, 1/4835703278458516698824704, 1/9671406556917033397649408, 1/19342813113834066795298816, 1/38685626227668133590597632, 1/77371252455336267181195264, 1/154742504910672534362390528, 1/309485009821345068724781056, 1/618970019642690137449562112, 1/1237940039285380274899124224, 1/2475880078570760549798248448, 1/4951760157141521099596496896, 1/9903520314283042199192993792, 1/19807040628566084398385987584, 1/39614081257132168796771975168, 1/79228162514264337593543950336, 1/158456325028528675187087900672, 1/316912650057057350374175801344, 1/633825300114114700748351602688, 1/1267650600228229401496703205376, 1/2535301200456458802993406410752, 1/5070602400912917605986812821504, 1/10141204801825835211973625643008, 1/20282409603651670423947251286016, 1/40564819207303340847894502572032, 1/81129638414606681695789005144064, 1/162259276829213363391578010288128, 1/324518553658426726783156020576256, 1/64903710731685345356631204115